

УДК 37.013.74

Магістерський рівень вищої освіти: досвід Великобританії

Бараннік Дмитро

Науковий керівник: доктор історичних наук, професор Пасічник Н.О.

Центральноукраїнський державний педагогічний університет

імені Володимира Винниченка, м. Кропивницький, Україна

У статті аналізується функціонування магістерського рівня вищої освіти Великобританії – країні, університети якої мають тривалий досвід підготовки магістрів і демонструють стабільну позитивну динаміку студентів, які здобувають вищу освіту за освітньо-кваліфікаційними рівнями «бакалавр» і «магістр». Досліджуються типи дипломів магістра залежно від галузевих напрямів підготовки, типи магістерських програм, форми навчання в магістратурі, уніфіковані кваліфікації та інші особливості магістерських програм.

Ключові слова: вища освіта, освітньо-кваліфікаційний рівень, магістерська програма.

Master's degree in higher education: the experience of the United Kingdom

Dmytro Barannik

Scientific supervisor: doctor of historical sciences, professor N.O. Pasichnyk

Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State Pedagogical University,

Kropyvnytskyi, Ukraine

The article analyzes the functioning of the master's level of higher education in the UK - a country where universities have a long experience in preparing masters and demonstrate a stable positive dynamics of the students pursuing higher education at the bachelor's and master's levels. The types of master's degrees depending on branch directions of preparation, types of master's programs, forms of training in a magistracy, unified qualifications and other features of the master's programs are investigated.

Keywords: higher education, educational qualification level, master's program.

У сучасному глобалізованому світі, де простежується перехід до інформаційно-технологічного суспільства та утверджуються пріоритети сталого розвитку, зростає значущість вищої освіти, котра стає

міжнаціональним явищем. Транснаціоналізація вищої освіти відбувається через реалізацію різноманітних міжнародних освітніх проектів, побудову міжнародних рейтингів університетів, зближення освітніх рамок, визнання дипломів та значних можливостей для реалізації академічної мобільності студентів і професорсько-викладацького складу закладів вищої освіти. Вища освіта формує інтелект нації [4] та якісні характеристики суспільства майбутнього [7]. Парадигма розвитку вищої освіти України у XXI ст. передбачає створення привабливої та конкурентоспроможної національної системи вищої освіти, інтегрованої у Європейський освітній та науковий простір [6]. Однак існують певні проблеми. Окрім дуже повільних темпів інтеграції вищої освіти України в європейський та світовий інтелектуальний простір, серед болючих питань вітчизняної вищої освіти дослідники виділяють такі: невідповідність структури підготовки фахівців реальним потребам економіки; зниження якості освіти; відірваність від наукової сфери [1].

Світовий досвід та українські реалії якості вищої освіти з позицій конкурентоспроможності вишів досліджено Т. Боголіб; тенденції фінансового забезпечення підготовки фахівців за кордоном аналізували І. Горіна, Є. Малік, Л. Шевченко та ін.; державну підтримку закладів вищої освіти у Великобританії та США вивчав О. Романовський; проблеми професійної підготовки фахівців за рубежом на компаративних засадах були об'єктом наукових розвідок Т. Десятова, К. Корсака, Л. Пуховської, С. Романової, Н. Собчак, Б. Шуневича та ін. Ґрунтовно формальна, неформальна, інформальна освіта країн Євросоюзу з аналізом рівнів освіти, ступневості освіти та специфіки кваліфікацій, типів вищих навчальних закладів, академічних рівнів та ступенів представлена у дослідженні С. Сисоевої та Т. Кристопчук [10]. У монографії Я. Бельмаз висвітлюються магістерські програми як етап професійної підготовки викладачів [5]. Проте дослідження функціонування магістерського рівня вищої освіти в країнах Європейського Союзу у компаративній перспективі не втрачає актуальності.

Отже, метою статті є аналіз функціонування магістерського рівня вищої освіти у Великобританії для узагальнення та визначення можливостей використання позитивного досвіду при підготовці магістрів в Україні.

Вибір Великобританії для аналізу магістерської підготовки зумовлений двома факторами: по-перше, значним досвідом, набутим за кількосторічну історію підготовки магістрів; по-друге, стабільною позитивною динамікою чисельності осіб, які здобувають вищу освіту у Великобританії за освітньо-кваліфікаційними рівнями «бакалавр» і «магістр».

Таблиця 1. Чисельність осіб, які здобувають вищу освіту в Великобританії (2013–2-19 рр.)[2]

Рік \ Освітній рівень	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Бакалавр, осіб	1 526 720	1 532 677	1 523 902	1 563 490	1 597 284	1 620 993	1 689 177
Магістр, осіб	423 592	423 518	421 145	415 689	434 851	450 591	485 396
Співвідношення бакалаврів до магістрів	3,6	3,6	3,6	3,8	3,7	3,6	3,5

Як бачимо з таблиці 1 обсяг прийому бакалаврів протягом 7-річного періоду збільшився на 11 %, а обсяг прийому магістрів – на 15 %. Втім, співвідношення обсягів бакалаврських наборів до обсягів наборів у магістратуру лише незначно зменшилося протягом цього ж періоду (коефіцієнт варіації становить лише 2,34 %). Це говорить про стабільно невелику позитивну динаміку обсягів наборів за вказаними освітніми рівнями.

Розглянемо типи дипломів магістра за кордоном, форми навчання в магістратурі, особливості магістерських програм, вартість магістерських програм, тривалість навчання за другим освітньо-кваліфікаційним рівнем – магістр.

Найпоширенішими типами дипломів, котрі отримують випускники магістерських програм у Великобританії є такі: 1) магістр мистецтв (MA, Master of Arts, охоплює сфера мистецтв, гуманітарних та соціальних наук); 2) магістр науки (MSc, Master of Science, охоплює сферу точних і природничих

наук); 3) магістр права (LLM, LegumMagister / MasterofLaws, охоплює правові напрями).

При навчанні на магістерській програмі у Великобританії, необхідно розуміти особливості програм навчання. Найпоширенішими є наступні магістерські програми [9].

1. Post-graduate master's degree (MA, MS, MEd, MSc, MEB, MDes, MNCM, MSN, MSW, MPA, MPC, MPP, MPH, MC, MCA, MCouns, MLA, MLIS, MDiv, ALM, MiM, MBA, MTech, MITB, MBE, MCom, MBus, MI, PSM), навчання тут можливе лише на основі диплома бакалавра, тобто після закінчення відповідної бакалаврської програми.

2. Post-graduate research master's degree (MRes, MAREs, MScRes, MPhil) – це науково-дослідна програма. Вона розрахована на студентів, котрі здобули освітньо-кваліфікаційний рівень бакалавра в науково-дослідній сфері, брали участь у наукових дослідженнях і проектах, мають власні напрацювання та наукові публікації. На цій програмі навчання нерозривно пов'язане з науково-дослідною роботою.

3. Executive master's degree (EMBA, EMS) – це магістерська програма для управлінців зі значним досвідом роботи. Обов'язковий досвід роботи є обов'язковою вимогою для вступу.

4. Integrated master's degree (MEng, MMath, MPhys, MPsych, MSci, MChem, MBiol, MGeol etc.) – інтегрована програма, що включає програму і бакалаврату й магістратури. Існує лише в обмеженій кількості університетів, її тривалість – не менше 2 років.

Навчання за кордоном на освітньо-кваліфікаційному рівні магістра триває – 1–2 роки й варіюється залежно від освітньої системи конкретної країни, академічної програми навчання, спеціальності магістерської програми, наявності дослідницької діяльності тощо. Існують також т.з. «національні» традиції тривалості навчання у магістратурі, наприклад, у Великобританії переважна більшість таких програм тривають 1 рік (для студентів-іноземців 1–2 роки, а заочне навчання – до 4 років) [9] при тому,

що у переважній більшості Європейських країн – до 2 років; у Канаді та США – від 1,5 до 2 років. Магістерський рівень здобувається після бакалаврського, проте у деяких університетах Шотландії ступінь MA (Scottish master of Arts) є програмою рівня бакалавра.

Отримання диплома магістра у Великобританії є складною процедурою та складається з академічної та наукової частин, причому остання передбачає написання магістерського дослідження або виконання проекту. Специфіка магістерської програми визначається самими університетами, які є переважно державними; їх налічується понад 100 і вони розрізняються за часом їхнього створення [8]. Навчання на магістерських програмах розпочинається з жовтня; у деяких університетах – у січні або лютому. Дві третини програми навчання в магістратурі є стаціонарним, інша – одна третина навчання – самостійна робота. Навчання на магістерських програмах в університетах Великобританії є платним для всіх (і для громадян, і для іноземців). Середня вартість програми магістра: 13,840 фунтів стерлінгів. Вартість встановлюється конкретним університетом і залежить від спеціальності. Найдорожчим є навчання на деяких програмах з медицини, стоматології, архітектури (може досягати 40,000 фунтів стерлінгів у рік).

Університети Великобританії пропонують два основних види програм: академічні (Taught) і дослідницькі (Research). Академічні програми спрямовані для здобуття професійних знань і умінь, які можна буде використовувати в подальшій кар'єрі; навчання здійснюється у формі лекцій, семінарів, практикумів; формами контролю є есе, іспити, дисертації або групові проекти. Дослідницькі програми призначені для студентів, спеціальності яких безпосередньо пов'язані з дослідженнями, або для тих, хто хоче займатися у подальшому науковою роботою та продовжувати навчання в аспірантурі – PhD. У результаті успішного проходження цих видів магістерських програм, студенти можуть отримати наступні кваліфікації: MEd (Master of Education); MSc (Master of Science); MA (Master of Arts); MFA (Master of Fine Arts); MPhil (Master of Philosophy); MRes (Master of Research);

LLM (Master of Laws); MLitt (Master of Letters); MD (Doctor of Medicine). Відмінність між кваліфікаціями MA (Master of Arts) і MSc (Master of Sciences) полягає у тому, що, зазвичай, ступінь MA (Master of Arts) включає гуманітарний напрямок і опанування таких сфер як історія, медіа, комунікації або література без проєктів і досліджень. Програми MSc (Master of Sciences) концентруються на науковому підході та дослідженнях (ця кваліфікація поширена на таких спеціальностях як IT, медицина, психологія та ін.). Часто університетом пропонується здобуття однієї і тієї ж спеціальності з різними кваліфікаціями, наприклад на спеціальності «економіка» навчальний план буде розрізнятися в залежності від кваліфікації MA або MSc. Навчання на магістерських програмах у Великобританії є доступним і для випускників бакалаврату з України. Окремі університети вимагають пройти програму підготовки до вступу в магістратуру – Master's Degree.

До початку пандемії COVID-19 найпоширенішими формами навчання в магістратурі були: денна (full-time) і часткова або очно/заочна (part-time), в останній період – найпоширенішою формою є онлайн навчання (online). Форма навчання часто впливає на тривалість навчання на магістерській програмі, але не впливає на вартість. Закордонні студенти, які навчаються он-лайн не отримують студентську візу через віддаленість навчання.

Програма навчання на другому освітньо-кваліфікаційному рівні «магістр» складається з обов'язкових предметів і курсів за вибором, котрі можуть визначати додаткову спеціалізацію. Залежно від навчального закладу та спеціальності кількість нормативних та варіативних предметів може змінюватися. Проте, у більшості вишів обов'язкові предмети складають 85% за рік навчання. Обов'язковим елементом магістерської програми є написання магістерської дисертації (master thesis), яка являє собою наукову роботу, обсягом 50–150 сторінок (без бібліографії), котра дозволяє заглибитися у тему та продемонструвати професійне зростання магістранта протягом навчання на магістерській програмі. Часто магістерські роботи містять авторські дослідження та публікації по цим дослідженням.

Магістерське дослідження захищається публічно за присутності двох або більше викладачів кафедри чи факультету [3]. Студенти можуть писати роботу упродовж навчання або після закінчення академічного курсу.

Як вже зазначалося, навчання на магістерських програмах є платним як для громадян, так і для іноземців. Деякі виші пропонують стипендії на навчання в магістратурі. Стипендії надаються у вигляді знижок на навчання. Також можливим є навчання за рахунок грантових програм. Стипендії та грантові програми можна умовно поділити на державні та приватні. Крупними державними (урядовими) програмами є англійська British Council, також популярною є англійська стипендія Chevening Scholarship та ін.

Таким чином, дипломи магістрів у Великобританії мають відмінності залежно від сфер підготовки; функціонує чотири типи магістерських програм; варіюється тривалість навчання у магістратурі залежно від форми навчання; кваліфікації є уніфікованими; курси за вибором студентів-магістрів визначають їхню додаткову спеціалізацію.

Список літератури

1. Antonivska M., Sarnovska N. Global Trends and Challenges in Higher Education Development: Implications for Ukraine) Lecturer of the Foreign Philology Department, Kyiv National University of Culture and Arts, Kyiv, Ukraine. URL: <http://international-relations.knukim.edu.ua/article/view/233361/232102>
2. Eurostat. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/data/database>
3. Grad School Hub. URL: <https://www.gradschoolhub.com/faqs/what-is-a-thesis/>
4. Андрущенко В.П. Основні тенденції розвитку вищої освіти на рубежі століть // Вища освіта України. 2001. № 1. С 11–17.
5. Бельмаз Я. М. Професійна підготовка викладачів вищої школи у Великій Британії та США : монографія / М. Бельмаз. – Горлівка : вид-во ГДППМ, 2010. 304 с.
6. Буяшенко В. Сталий розвиток і сучасна парадигма освіти // Вісник АПСВТ, 2017. № 2. С. 72–74.
7. Дубасенюк О.А. Розвиток вищої освіти: тенденції та перспективи // Людиноцентризм як основа гуманітарної політики України: освіта, політика, економіка, культура: матер. всеукр. конф. К.: ІОД НАПН України. 2011. С. 135–142

8. Історія університетів Великобританії URL:
<https://edusteps.com.ua/ua/articles/britain/1757-universiteti-velikobritaniji.html>

9. Магістратура в університетах Великобританії URL:
<https://edusteps.com.ua/ua/articles/britain/1758-magistratura-v-universitetah-velikobritaniji.html>

10. Освітні системи країн Європейського Союзу: загальна характеристика:
навчальний посібник / С.О. Сисоєва, Т.Є. Кристопчук; Київський університет імені Бориса
Грінченка. – Рівне: Овід, 2012. 352 с.